

Ringebu som egen kommune

Regjeringen har med støtte fra et bredt flertall på Stortinget satt i gang en kommunereformprosess.

Regjeringens mål med reformen er ifølge Prop 95 S:

- 1) Gode og likeverdige tjenester til innbyggerne
- 2) Helhetlig og samordnet samfunnsutvikling
- 3) Bærekraftige og økonomisk robuste kommuner
- 4) Styrket lokaldemokrati

Ringebu har deltatt i to grundige prosesser for å utrede mulighetene for å danne en ny kommune sammen med nabokommunene.

Ny kommune sammen med Gausdal, Lillehammer og Øyer:

Proessen startet vinteren 2015. Det ble utarbeidet 15 delrapporter for ulike tjenesteområder og tema, og lagt et stort arbeide i å utarbeide og framforhandle en intensjonsavtale mellom de fire kommunene. Underveis ble arbeidet forankret i kommunestyrene, ansatte ble involvert og det ble gjennomført flere åpne møter for å involvere innbyggerne. Høsten 2015 ble det gjennomført en innbyggerundersøkelse. Denne syntet svært liten entusiasme for planene, og stor motstand mot å slå sammen kommunene i Gausdal, Ringebu og Øyer. I Ringebu svarte 35% at de var svært eller ganske positive til å slå sammen de fire kommunene, mens 61% var svært eller ganske negative. Dette gjorde at prosessen ble avsluttet og planlagt folkeavstemning ble avlyst.

Utredningene og intensjonsplanen syntet at Ringebu i en slik ny kommune ville fått tilgang til et stort fagmiljø med svært brei kompetanse og trolig ville sikre innbyggerne i Ringebu gode tjenester i framtida. Ringebu ville blitt en del av en vekstkommune, men det er svært usikkert om denne veksten ville kommet i Ringebudelen av den nye kommunen. (Jfr Proba-rapporten fra 2013 som oppsummerer med at de 39 kommunene som slo seg sammen mellom 1987 og 2012 hadde lavere befolkningsvekst enn sammenlignbare kommuner, og at en stor del av veksten i kommunal sysselsetting kom i den del av kommunen der administrasjonssenteret ligger.) Ringebu ville fått en del avstandsulempet og innbyggerne ville trolig oppfattet et svekket lokaldemokrati da det ville bli langt færre folkevalgte og større avstand mellom innbyggerne og beslutningstakerne.

Ny kommune sammen med Nord-Fron og Sør-Fron:

Denne prosessen startet høsten 2015. I dette arbeidet er det i liten grad utarbeidet egne utredninger ut over en rapport vedrørende konsekvenser for ansatte og en rapport fra Østlandsforskning som synliggjør økonomisk innsparingspotensiale innen politisk styring og administrasjon.

Det er tatt utgangspunkt i intensjonsplanen fra sørdalsutredningen og arbeidet svært grundig med denne med særlig fokus på fordeling av tjenester mellom de tre gamle kommunehusene i en ny kommune. Det er lagt vekt på å synliggjøre de økonomiske innsparingene som kan ligge i en ny kommune. Underveis er prosessen forankret i kommunestyrene, tillitsvalgte er involvert og det er gjennomført folkemøter. I februar ble det gjennomført en innbyggerhøring. Den synte stor tilslutning til planene på Sør-Fron, et flertall for på Nord-Fron men flere mot en for i Ringebu. I Ringebu svarte 36% at Ringebu bør slå seg sammen med en eller flere andre kommuner, mens 52% svarte at Ringebu bør forbli egen kommune. 41% var positive til en ny Midtdalskommune, mens 47% var negative. Det er planlagt folkeavstemning 22. mai.

Ringebu vil i en slik kommune få tilgang på et noe større fagmiljø med mulighet for noe bredere kompetanse. Løsningen med å fordele tjenestene på de tre gamle kommunehusene kan gjøre det mere krevende å få god samhandling mellom fagområdene, og en mister den vekstkraften som ville kunnet ligge i å etablere et klart kommunesenter.

Ringebu vil i en ny midtdalskommune bli en del av en ny kommune med store demografiske utfordringer. Prognosene tilsier at både Sør-Fron og særlig Nord-Fron vil få en større andel eldre innbyggere enn Ringebu, og nedgang i folketallet framover. For Ringebu er prognosene svak folketallsvekst. På den annen side vil fronskommunene tilføre den nye kommunen betydelige kraftinntekter årlig. En ny midtdalskommune vil bli svært stor i areal; en halv gang større enn Vestfold fylke. Likevel vil trolig avstandsulempe og utfordringene for lokaldemokratiet bli mindre enn i en ev. ny sørdalskommune.

Ringebu som egen kommune:

Et av målene med kommunereformen er at kommunegrensen i større grad skal følge naturlige bo- og arbeidsregioner. I Ringebu er en uvanlig stor andel av innbyggerne sysselsatt i egen kommune (70%). Rundt 10 % pendler til fronskommunene og omtrent tilsvarende mange til Lillehammer-regionen. Utviklinga går i retning av at flere pendler sørover enn nordover. Pr. i dag er Ringebu i stor grad å oppfatte som en egen bo- og arbeidsregion.

Alderssammensetningen i befolkningen og folketallsutviklingen er den største utfordringen i Ringebu. Det er ingen enkle svar på hvordan man best kan møte denne utfordringen, men det er lite som tilsier at endret kommunestruktur automatisk vil bedre situasjonen.

Ringebu har noen særegne fortrinn som trolig best kan forsterkes og utnyttes ved å bestå som egen kommune. Dette gjelder særlig den målretta satsinga på bolyst og landsbyutvikling som nå begynner å bære frukter. Det ligger store muligheter for å styrke både besøks-, bosteds- og bedriftsattraktiviteten gjennom videreutvikling av landsbyen, stavkirkeområdet og ikke minst utvikling av fjellområda og Kvitfjell.

Ringebu har et stort fortrinn ved å ligge strategisk mellom fronskommunene og Lillehammer-regionen. På en del områder har Ringebu stor nytte av et tett og godt samarbeid sørover. Utfordringene knyttet til samhandlingsreformen løses godt i det etablerte samarbeidet i Helseregion Sør-Gudbrandsdal. Dette gir Ringebu tilgang til betydelig bredere kompetanse enn vi vil få i en ev. midtdalskommune. Ved å bestå som egen kommune kan Ringebu bygge videre på det beste av samarbeidet både i midtdalen og med Lillehammer-regionen.

Svar på Fylkesmannens spørsmål:

Hvordan sikrer kommunen rekruttering av tilstrekkelig arbeidskraft med riktig kompetanse innenfor de ulike tjenesteområdene?

Ringebu kommune har gjennomført en grundig kompetansekartlegging blant ansatte innen de fleste tjenesteområder. Det arbeides systematisk med etter- og videreutdanning, og ved nyansettelser legges det vekt på å få dekket framtidig kompetansebehov. Det kan være en utfordring å få kompetente søkere til små fagmiljø, men Ringebu kommune arbeider aktivt med å være en attraktiv arbeidsgiver. Dette gjøres ved å ha sterkt fokus på gode ledere, kultur for nytenking og tilrettelegging for at all får brukt sin kompetanse. Det er ellers verd å merke seg at forfatterne bak FAFO-rapporten Kompetanse i kommunene (2013) i en artikkel i Samfunn og Økonomi nr. 1, 2014 konkluderer med at de ikke finner noen sammenheng mellom kompetanse og rekruttering og kommunestørrelse.

Hvordan sikrer kommunen at det er sammenheng mellom demografisk utvikling og utvikling av tjenestetilbud?

Ringebu vil ifølge SSB sine prognoser få en svak befolkningsvekst framover, og en betydelig økning i andelen eldre. Dette gir store utfordringer uansett framtidig kommunestruktur. I en eventuell midtdalskommune vil Ringebu knytte seg til kommuner med enda større utfordringer på området, men Ringebu som en del av en sørdalskommune vil kunne dra fordel av å bli en del av en kommune med større vekst og større andel unge og yrkesaktive innbyggere. Som egen kommune kan Ringebu utnytte sine fortrinn og sine muligheter til å være en særlig attraktiv og nyskapende kommune. Dette kan gi grunnlag for en større befolkningsvekst enn prognosene tilsier.

Hvordan sikrer kommunen habilitet og troverdighet i egen saksbehandling?

Ringebu kommune mottok i 2014 Europarådets utmerkelse for godt lokalt styresett. Ved utarbeidelse av søknaden til denne prisen ble det arbeidet grundig med blant annet problemstillingene rundt åpenhet, innbyggerinvolvering, likebehandling, habilitet og korrupsjon. I etterkant har kommunen vedtatt en handlingsplan for lokaldemokrati der dette er sentrale tema, og det er særlig fokus på habilitetsproblematikk under folkevalgtopplæringen.

Hvordan vil kommunen bidra til en helhetlig og samordnet arealforvaltning og samfunnsutvikling i egen region?

Uavhengig av kommunestruktur vil det være behov for samordning over kommunegrensene på mange områder. Så lenge det ligger fast at vi skal ha tre forvaltningsnivåer i Norge er det naturlig at fylkeskommunen har et særlig ansvar for denne samordningen.

Hvordan sikrer kommunen at IKS-er og interkommunale samarbeid er underlagt politisk styring?

I Ringebu behandles de interkommunale ordningene på samme måte som de kommunale tjenesteområdene i arbeidet med økonomiplan og budsjett. De ordningene som er underlagt rådmannen i Ringebu får samme innsparingsutfordringer som de andre tjenesteområdene, og det gis innspill til samarbeidskommunen for alle ordningene. Lederne for de samarbeidsordningene Ringebu er vertskommune for inngår i tjenesteledergruppa på like linje med de andre tjenestelederne.

Uansett framtidig kommunestruktur vil det være behov for et utstrakt interkommunalt samarbeid, og det må finnes løsninger som sikrer god politisk styring av disse ordningene.

Hvordan sikrer kommunen langsiktig økonomisk styring?

Ringebu kommune har etablert et sett handlingsregler for kommuneøkonomien. Handlingsreglene slår fast mål for nivå på disposisjonsfond, nivå på lånegjeld og størrelse på overskudd i budsjett og økonomiplan. Vi er nå inne i tredje kommunestyreperiode som følger opp disse selvpålagte reglene. Ringebu har høstet stor anerkjennelse for måten kommunen styrer økonomien på, og har blitt brukt som eksempel kommune av fylkesmannen i flere sammenhenger. Kommunens politikere har ved flere anledninger synt vilje til å ta nødvendige grep for å sikre framtidig handlefrihet. Foreslåtte endringer i inntektssystemet for kommunene kan føre til at Ringebu får reduserte overføringer hvis vi fortsetter som egen kommune. Det er ingen ønsket situasjon, men det er fullt mulig å levere svært gode tjenester til innbyggerne innenfor trangere rammer enn dagens. KOSTRA-tall og Kommunebareometeret syner at det er forbausende liten sammenheng mellom kommunenes inntektsnivå og kvaliteten på tjenestene.

Notat fra styringsgruppa 14.04.2016